
Zapowiedzi wydawnicze.

Biuletyn Polonistyczny 18/4 (58), 64-68

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZAPOWIEDZI WYDAWNICZE

Tadeusz Bienkowski: Antyk w literaturze i kulturze staropolskiej (1450-1750). Główne problemy i kierunki recepcji. Ossolineum.

Książka wymienia i charakteryzuje różne aspekty oddziaływania kultury antycznej na literaturę i kulturę polską okresu renesansu i baroku. Na tle procesów recepcji antyku w renesansowej i barokowej Europie i na podłożu tradycji zainteresowania antykiem w Polsce w okresie średniowiecza ukazana została różnorodność form i przyczyn przejmowania starożytnych teorii, poglądów, konwencji literackich i stylistycznych w dawnej Polsce.

Kolejne rozdziały książki dotyczą recepcji antyku w szkołach, w piśmiennictwie naukowym i specjalistycznym, w publicystyce politycznej i w literaturze. Oddzielne rozdziały poświęcono antykowi w twórczości Jana Kochanowskiego, popularyzacji literatury antycznej przez przekłady i przeróbki oraz tzw. sporowi o antyk w Polsce.

Książka przynosi swego rodzaju podsumowanie wyników badań nad recepcją antyku w Polsce, prowadzonych od przeszło stu lat. Korzystając z obserwacji, faktów i uogólnień, zgromadzonych przez kilka pokoleń badaczy, autor stara się wykazać w charakterystyce i ocenie omawianych zjawisk własne stanowisko metodologiczne, doszukując się ideowych i artystycznych przyczyn i następstw tych zjawisk oraz stawiając zawsze pytanie, czy odwoływanie się do tradycji antyku w różnych dziedzinach było czynnikiem twórczym, czy hamującym rozwój kultury narodowej.

TB

Folklor lat wojny i okupacji. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez IBL PAN w Warszawie 3-4 marca 1975. Pod red. J.Krzyżanowskiego i R.Górskiego. Wydawnictwo MON.

Tom zbiorowy, zawierający następujące prace:
J.Świąch, Okupacja - literatura - folklor

A. Dygacz, Stare i nowe pierwiastki w samorodnych pieśniach okresu II wojny światowej

W. Malko, Melodie pieśni okresu II wojny światowej. Próba charakterystyki

S. Świrko, Historyczna pieśń wojskowa w pieśniarstwie okupacyjnym i partyzanckim II wojny światowej

S. Kania, Z badań nad polską gwara konspiracyjno-partyzancką lat 1939-1945

J. Adamowski, Uwagi o programie Festiwalu Pieśni Partyzanckich w Kraśniku (1969-1974)

R. Sulima, Ludowe pamiątki okresu wojny i okupacji jako "wypowiedzi" o folklorze

D. Czubala, Opowieści wspomnieniowe z okresu wojny i okupacji mieszkańców Lubowca

J. Tacina, Przyczynki do charakterystyki polskich pieśni obozowych z lat 1939-1945

W. Gębik, Twórczość folklorystyczna w obozie koncentracyjnym w Gusan

H. Wolny, Pieśni, oracje i opowiadania z lat wojny i okupacji na Kielecczyźnie

J. Ondrusz, Drobiazgi folklorystyczne z okresu okupacji niemieckiej na Śląsku Cieszyńskim

R. Górski, Uwagi o polskim folklorze lat wojny i okupacji.

AG

Jadwiga Jagiełło: Polska ballada ludowa. Ossolineum. Poetyka. Zarys Encyklopedyczny.

Książka przedstawia balladę ludową jako gatunek folklorystyczny, odznaczający się nie tylko własnymi cechami, ale również prezentujący właściwy sobie sens. Cechy te pozwoliła ujawnić i określić metoda semiotyczna, jaką zastosowano w pracy do szczegółowych analiz: treści, typów bohaterów, przestrzeni świata balladowego, konstrukcji akcji i charakteru czasu.

Fundamentalną podstawę całej pracy stanowi gatunkowy model fabularny. Składa się nań sześć funkcji postaci działających, o stałym, następczym układzie: 1) Postawienie zakazu, 2) Namawianie do przekroczenia zakazu, 3) Przekroczenie zakazu, 4) Informacja o przekroczeniu zakazu, 5) Dochodzenie w sprawie winy, 6) Wymierzenie kary. To charakterystyczne dla każdej ballady minimum czynności węzłowych, a w ich szeregu niezbywalnej funkcji trzeciej i szóstej - stanowi konieczny i zarazem wystarczający warunek gatunku balladowego. Model, jak i wszelkie pozostałe uogólnienia są rezultatem sze-

regu szczegółowych analiz dokonanych bezpośrednio na empirycznym materiale balladowym.

Na system bohaterów balladowych, przedstawiony w książce, składa się stała liczba 14 typów postaci; każda z nich reprezentuje dany wzorzec, na który składa się z kolei stała liczba i jakość określonych cech. W skład systemu wchodzi zespół ról balladowych, czyli wzorców postępowań, które, z jednej strony, przypisane są danej postaci, z drugiej zaś strony są zależne od określonych funkcji modelu. Zamknięta liczba typów postaci oraz ściśle określony rodzaj ról tworzą system ograniczający i zarazem określający możliwości charakterystyk bohaterów w ramach świata balladowego.

Istota treści balladowej wyraża się w dwóch punktach: przestępstwie (konflikcie bohatera ze społeczeństwem) oraz karze (reakcji społeczeństwa na przestępstwo). Treść balladowa dotyczy więc funkcjonowania prawa karnego w świecie balladowym.

Sens ballady zawiera się, według autorki, w tym, iż jest ona nosicielką norm prawa karnego - rozumianego w sensie literackim. Przyjęcie takiego stanowiska umotywowano w ten sposób, że najbliższym kontekstem dla treści balladowej może być model informacyjny sądowego stosowania prawa - funkcjonujący w świecie pozaliterackim. Praca sugeruje, że pośrednikiem między balladą (gatunkiem folklorystycznym) a rzeczywistością pozaliteracką może być model prawny, uogólniający wiedzę czerpaną z bezpośrednich doświadczeń. Być może, iż właśnie to pośrednictwo stanowi o charakterze struktury balladowej i jej gatunkowym sensie.

Końcowa część książki omawia wybrane prace folklorystyczne dotyczące historyczno-porównawczej typologii folkloru, przeciwstawiając im prace z zakresu typologii strukturalno-semiotycznej, by w konkluzji stwierdzić, iż te dwa różne postępowania metodologiczne w końcowym wyniku swych badań dochodzą do momentu koniecznego wzajemnego uzupełnienia się w swoich wynikach.

JJ

Literatura polska i rosyjska przełomu XIX i XX wieku. Pod red. W. Alek-dysza, W. Witt, H. Filipkowskiej i R. Górskiego. PIW.

Książka zawiera materiały z polsko-radzieckiej konferencji naukowej zorganizowanej przez IIL PAN w Warszawie w dniach 11-12 listopada 1974 r. Materiały te stanowią podsumowanie pewnego etapu badań nad literaturą ww. okresu, prowadzonych w ośrodkach radzieckich (Instytut Słowianoznawstwa i

Balkanistyki oraz Instytut Literatury Światowej (im. M. Gorkiego) i Instytut Badań Literackich PAN:

Wstęp

D. Markow, O niektórych aspektach typologicznych procesu literackiego końca XVIII i początku XIX wieku

T. Burek, Idee literackie przełomu XIX i XX wieku a ich kontekst społeczny

X. Wyka, "Potęga żywiołowa prania"

W. Kiełdysz, Aktywny charakter realizmu (z doświadczeń literatury rosyjskiej początków XIX wieku)

W. Witt, O typologicznym podobieństwie polskiej i rosyjskiej prozy realistycznej na przełomie XIX i XX wieku

R. Taborski, Próba systematyzacji dramatu w okresie Młodej Polski

J. J. Lipski, Próba geometrycznego modelu nurtów modernistycznych

J. Prokop, Poeta i rynek

S. Żółkiewski, Głos w dyskusji (uwagi o badaniu kultury literackiej przełomu XIX i XX wieku)

M. Wyka, Brzozowski i "żywiol rosyjski"

A. Piotrowska, Rosyjska krytyka o poezji Młodej Polski

M. Bogomołowa, Rosyjskie przekłady poezji Staffa

A. Lipatow, Problematyka teoretyczna przełomu epok literackich (specyfika literatury i ujęcia badawcze, dialektyka rozwoju literackiego, ewolucja a przełom, problemy periodyzacji).

AG

Władysław Broniewski w poezji polskiej. Pod red. Marii Janion. PWN.

Tom zbiorowy, prezentujący referaty wygłoszone na Międzynarodowej Sesji Naukowej zorganizowanej przez Instytut Badań Literackich w dniach 15-16 grudnia 1972 r. z okazji 75 rocznicy urodzin Władysława Broniewskiego:

M. Janion, Broniewskiego "morze zjawisk"

H. Kerwacka, Młodość literacka Władysława Broniewskiego

R. Matuszewski, Pierwiastek tragiczny w poezji W. Broniewskiego

M. Baranowska, Żywioły i instytucje

A. Kowalczykowa, Broniewski w pętach romantycznej tradycji

H. Olschowsky, Wieszcz czy robotnik słowa? (albo Czym mógłby być dla Broniewskiego Brecht?)

E. Rechtsiegel, Metaforyka a frazeologia w twórczości Broniewskiego

W.Choriew, Władysław Broniewski a kultura radziecka
S.Pollak, Broniewski w kręgu poezji rosyjskiej
P.Lichodziejewska, Wojenne losy wierszy. (Z zagadnień recepcji Broniewskiego w latach wojny i okupacji)
S.Barańczak, Broniewski prawdziwy i Broniewski z akademii "ku czci".

AG

Bożena Wojnowska: Stanisław Ignacy Witkiewicz a modernizm. Kształtowanie idei katastroficznych. Ossolineum.

Książka poświęcona jest omówieniu powiązań między ideologią katastrofizmu Witkiewicza a świadomością kulturalną modernizmu. Głównym przedmiotem analizy jest powieść "622 upadki Bunga" oraz traktat estetyczno-filozoficzny "Nowe formy w malarstwie".

Spośród trzech rozdziałów składających się na książkę pierwszy wskazuje na przesłanki postawy katastroficznej, jakie zmanifestowały się w wyborze tematu oraz w artystycznym ukształtowaniu powieści "622 upadki Bunga", a także w innych przejawach ówczesnej postawy twórczej pisarza, realizującej modernistyczny wzorzec i mit artysty. W strukturze owego wzoru autorka odkrywa potencjalne elementy autodestrukcyjne stanowiące logiczną podstawę głoszonej przez Witkiewicza tezy o wewnętrznym wyczerpywaniu się twórczości artystycznej. Groteskowa struktura powieści zyskuje z kolei interpretację, która pozwala w jej światopoglądowym ekwiwalencie dopatrzeć się swoistej antecedenencji przeświadczenia o zagrożeniu uznawanej (tj. modernistycznej) hierarchii wartości przez hierarchię kształtującą się w ramach współczesnej cywilizacji przemysłowej.

Rozdział drugi próbuje ustalić pozycję Witkiewicza jako teoretyka i programodawcy na mapie ówczesnych awangardowych kierunków artystycznych. Określa pokrewieństwa i różnice w zapatrywaniach na istotę i budowę dzieła artystycznego, rolę i zadania twórcy, relację: artysta - rzeczywistość współczesna. Tutaj także rozpatrywane są przesłanki filozoficzne katastrofizmu zawarte w systemie ontologii.

Rozdział trzeci rekonstruuje zasadnicze twierdzenia historiozofii oraz przyjętą przez pisarza normę kultury - miarę jego krytycznej oceny współczesności. Rekonstrukcja zmierza do wydobycia powiązań między strukturą motywacyjną krytyki Witkiewicza a zasadniczymi cechami prekatastroficznej świadomości kulturalnej modernizmu. Modernistyczny model kultury pozostaje także podstawowym systemem odniesienia dla przeprowadzonej tu próby historycznej relatywizacji ideału kulturowego pisarza.

BW